

Univerzitet u Sarajevu

Filozofski fakultet

Odsjek za romanistiku

MAGISTARSKI RAD IZ ITALIJANSKE KNJIŽEVNOSTI

Tema: Pojam ljubavi u *Dekameronu*

Mentor:

Prof. dr. Mirza Mejdanija

Studentica:

Minja Todorović

Sarajevo, 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. O ŽIVOTU I DJELU GIOVANNIJA BOCCACCIA.....	4
3. ARGUMENT	7
4. LJUBAV KAO “ŽENSKA TEMA” <i>DEKAMERONA</i>	11
5. PRIMJERI LJUBAVI U <i>DEKAMERONU</i>	14
5.1. Amore per diletto	15
5.2. Sretne ljubavne priče.....	18
5.3. Linija između ljubavi i prijateljstva (Tit i Hegesip).....	22
5.4. Ljubavne prevare.....	23
5.4.1. Ljubav vs. razum.....	23
5.4.2. Prevareni muševci.....	25
5.5. Nesretne ljubavi	25
5.6. Plemenitost i uzvišenost.....	27
5.6.1. Priča o Griseldi.....	27
5.6.2. Boccacciov odnos prema braku.....	29
ZAKLJUČAK.....	33
LITERATURA	34

1. UVOD

Giovanni Boccaccio je na prijelazu iz Srednjeg vijeka u renesansu, italijansku, ali i svjetsku književnost obogatio imponantnim remek-djelom koje je nazvao *Dekameron*. Djelo se sastoji od sto novela što ih u deset dana priča sedam djevojaka i tri mladića. Budući da u to vrijeme Firencem vlada strašna i pogubna kuga, ova družina se zatvara u svoj svijet, daleko izvan grada, te pripovijeda svakojake priče iz svakodnevnog života, na različite teme.

Kako je cilj ovog rada produbiti saznanja o osnovnom argumentu koji je glavna pokretna osovina *Dekamera*, najviše ćemo se pozabaviti pričama koje su ispričane radi ljubavi, u ljubavi, s ljubavlju i iz ljubavi. Ljubav se, dakle, pojavljuje u svim njenim oblicima, jer *Dekameron* donosi najširu lepezu likova, odnosa, veza i situacija.

Naime, ovo vrhunsko djelo svjetske književnosti koje nastaje u vrijeme slatkog novog stila (*dolce stil nuovo*), a koje se temelji na klasičnom Horacijevom nauku, ima za cilj čitatelju ponuditi najprije zabavu (*diletto*), a potom i nova saznanja (*utile consiglio*). Mladići i djevojke, pripovijedači stotinu novela, pričat će o časnoj ljubavi, o ljubavi iz zabave, o patetičnoj, o plemenitoj, ali i o tragičnoj ljubavi. U mnoštvu pojava i karakteristika ljubavnih slučajeva jedno će biti sasvim jasno, a to je da je bilo kakvo obuzdavanje osjećaja ljubavi smatrano grijehom, i da takvo ophođenje uzrokuje patnju, pa i smrt.

U samom središtu ovog rada nalazi se nekoliko novela *Dekamera* koje oslikavaju različite ljubavne (ne)zgode. Tako ćemo najprije upoznati izgled rajskog vrta u kojem boravi pripovjedačka družina i gdje se pripovijedaju najrazličitiji događaji što su nekoga zadesili.

Jedna od rijetkih analitičarki Boccacciovog lika i djela, Snežana Milinković, doprinijela je razumijevanju i analiziranju karakteristika Boccacciove proze, a nadasve načina na koji konkretno pojam ljubavi određuje tijek i dinamiku djela.

Budući da kuga koja vlada Firencem u 14. stoljeću i sa sobom odnosi živote, Boccaccio okupljanjem svoje pripovjedačke družine, simbolički radi na izgradnji novog društva kojeg pokreće sila ljubavi.

2. O ŽIVOTU I DJELU GIOVANNIJA BOCCACCIA

Italijanski književnik Giovanni Boccaccio rođen je 1313. najvjerojatnije u Certaldu, malom mjestu pored Firence¹. Pisati je počeo na studiju u Napulju, gdje se kretao u krugovima vezanima uz dvor te se zaljubio u plemkinju pod imenom Fiammetta koju je i opjevao. Zbog novčanih problema 1340. se vratio u Firencu, no ubrzo je počeo lutati po Italiji. Godine 1358. završava svoje čuveno remek-djelo “Dekameron” koje je počeo pisati 10 godina ranije, nakon što je doživio kugu u Firenci.

Djelo koje je izvršilo golem utjecaj na razvoj europske, ali i svjetske književnosti sastoji se od 100 priča što ih tijekom 10 dana pričaju sedam djevojaka i tri mladića, koji su zbog kuge pobjegli iz Firence. Iz neprocjenjivog Boccacciovog opusa valja još spomenuti i “Filocolo”, “Filostrato”, “Elegija gospe Fiammette”, “O zgodama uglednih ljudi”, “O znamenitim ženama”, “O rodoslovljima poganskih bogova” te “Raspravica u pohvalu Dantea”, prvi pokušaj biografije velikog pjesnika. Posljednje godine života Boccaccio je proveo u siromaštvu u Certaldu, gdje je 1375. umro.²

Istraživati danas djelo Giovannija Boccaccia ne čini se nimalo kao jednostavan zadatak. Iako književna historiografija posjeduje mnoge kritike, analize, dopune i objašnjenja Boccacciovih djela, ne samo *Dekameron*, često Boccaccio, jedan *delle tre corone fiorentine* ostaje u sjenci svojih sugrađana, velikana srednjovjekovne italijanske književnosti Dantea i Petrarke. Jedna od rijetkih analitičarki Boccacciovih djela na našim prostorima, Snežana Milinković, ovako je na početku svoje analize, predstavila Giovannia Boccaccia:

...Boccaccio i danas u svesti mnogih postoji jedino kao “vešti pripovedač” zanimljivih, vrlo često lascivnih, pa samim tim i duhovitih pričica bez ikakvog većeg značaja. Njega i dalje prate atributi “frivolnosti” i “nemoralnosti”, pripisani mu u doba romantičarsko-pozitivističke kritike i njenog jasnog ideološkog i nacionalnog programa, bez obzira na to što je određena misao, u paradoksalno istom takvom površnom maniru, htela da

¹ Nakon dugogodišnjih rasprava i uzaludnog dešifriranja kvazibiografskih podataka koje je Boccaccio posijao po svojim djelima, proučavaoci njegovih djela se slažu da je mjesto njegovog rođenja Certaldo, prije nego Firenza, uz obavezan dodatak “najvjerojatnije”, jer se, kao i u mnogim drugim stvarima koje se tiču Boccaccia, ova tvrdnja ne može sa sigurnošću dokazati. (Milinković, Snežana, (2011), *Dekameron Knjiga o ljubavi*, Arhipelag, Beograd, str. 14.).

² Boccaccio, Giovanni, (2004), *Dekameron*, Globus media, Zagreb, str. 402.

ga pretvori u predstavnika humanizma pojednostavljeno definisanog kao pokreta koji "slavi čoveka".³

Ono što nam donosi *Dekameron*, imponantno je remek-djelo ovog čuvenog pisca s kraja Srednjeg vijeka, koje se zasniva na klasičnom Horacijevom nauku. Naime, to je knjiga kojoj je namjena prvenstveno čitatelju omogućiti zabavu (*diletto*), a potom i nova saznanja (*utile consiglio*). Kada govorimo o vremenskom okviru nastanka *Dekameron*a, ne možemo sa sigurnošću odrediti termin stvaranja djela, kao što je slučaj i s većinom Boccacciovih djela. *Dekameron* je djelo koje nastaje u prijelaznom razdoblju između Srednjeg vijeka i renesanse, tako da miješanjem karakteristika dviju epoha njegova kompleksnost dobiva snagu. Moguće je, ipak, pretpostaviti kako se radi o razdoblju između 1348. i 1358. godine, s obzirom da je u to vrijeme u Firenci vladala kuga koja se opisuje već na početku knjige.

Dakle, da bih bar djelomice popravio grijeh Fortune koja tamo gdje je snaga slabija, kao što vidimo u nježnih žena, škrtija bješe svojom potporom, kanim kao pomoć i utočište onima koji ljube (jer je drugima dovoljna igla, vretena i motovilo), ispričovijedati stotinu novela, priča, parabola i pripovijesti, nazvali ih kako mu drago, što ih je u deset dana ispričovijedila čestita družba od sedam gospa i tri mladića koja se okupila u doba minule kuge i pomora, te nekoliko pjesmica što su ih rečene gospa sebi za zabavu pjevale.⁴

Iz samog uvoda u pričanje priča, jasno je kako će arhitekturu djela graditi sedam djevojaka i tri mladića koji će u 10 dana, koliko borave izvan Firence u bijegu od kuge, ispričati 100 novela. Stvaranje 100 novela u trajanju od 10 dana, kao i termin

³ Milinković, Snežana, (2011), *Dekameron Knjiga o ljubavi*, Arhipelag, Beograd, str. 6.

⁴ Boccaccio, Giovanni, (2004), *Dekameron*, Globus media, Zagreb, str. 8.

Dekameron”, očigledna je aluzija na srednjovjekovne traktate o postanku i stvaranju svijeta, *Hexameron*⁵.

Slika srednjovjekovnog svijeta je usmjerena na religiju, te je kao takva temeljena na Božijem uređenju svijeta, gdje je Bog jedini Stvoritelj i ne poistovjećuje se sa svijetom iznad kojeg je uzvišen.

Međutim, valja napomenuti kako ovo djelo, unatoč aluzijama na biblijske tekstove, i na sliku Srednjeg vijeka kao takvog, nije nikakve teološke prirode, nego upravo suprotno, laičke. O tome nam svjedoči i činjenica da *Dekameron* nema samo ime, nego i prezime. Naime, čitatelja se u samim uvodnim redovima knjige uvodi u djelo koje nosi ime *Dekameron*, a prezime Knez Galeotto. Po sličnom principu se knjiga i zatvara, također uz napomenu o imenu i prezimenu.

*Počinje knjiga zvana Dekameron prezivana knez Galeotto, koja sadržava stotinu novela što ih u deset dana ispričovijedaše sedam gospa i tri mladića.*⁶

*Ovdje svršava deseti i posljednji dan knjige zvane Dekameron, a prezivane knez Galeotto.*⁷

Ono što o knezu Galeottu stoji u objašnjenjima i bilješkama o *Dekameronu*, na kraju knjige, govori da je on vitez Okruglog stola Gallehaut koji je u više situacija pomogao svome prijatelju, vitez Lancelotu, čak i onda kada je bila riječ o njegovoj snažnoj ljubavi prema kraljici Ginevri. Usporedba je to s viteškim romanom Lancelot du Lac koji je napisan krajem 12. stoljeća, kao prvi od pet u ciklusu “bretonskih” romana. Budući da je to djelo pomoglo ljubavnicima Srednjeg vijeka da otkriju svoje osjećaje u strastvenom poljupcu, ime ovog bretonskog viteza dobilo je, u neku ruku, značenje “ljubavnog posrednika”. Kasnije ćemo vidjeti kako će Boccaccio, odnosno *Dekameron*, upravo po uzoru na kneza Galeotta koji je bio na usluzi svome prijatelju

⁵ *Catholic Encyclopedia*: Hexameron označava termin od šest dana ili, tehnički gledano, povijest stvaranja svijeta od šest dana, kakvu sadrži prvo poglavlje Knjige Postanka. U biblijskom smislu, tekst uključuje Prvo i Drugo stvaranje, kao i sedmi dan stvaranja, odnosno Dan odmora.

⁶ Boccaccio, Giovanni, (2004), *Dekameron*, Globus media, Zagreb, str. 7.

⁷ *Ibid*, str. 301.

Lancelotu, biti na usluzi zaljubljenim gospama i mladićima pružajući im pomoć u ljubavnim događajima.⁸

3. ARGUMENT

Pričati o ljubavi kao pokretačkoj snazi brojnih djela srednjovjekovne književnosti skoro da je nemoguće bez pominjanja “slatkog novog stila” (*dolce stil nuovo*), kojim započinje “zlatno doba italijanske književnosti”.

Dolce stil nuovo književni je stil grupe italijanskih pjesnika 13.-14. stoljeća, uglavnom Firentinaca, čiji vertikalni soneti, kancone i balade slave duhovni i idealizirani pogledi na ljubav i ženstvenost, na iskren, osjetljiv i muzikalan način. Bolonjski pjesnik Guido Guinizelli smatra se pretečom *stilnovista* (pisci slatkog novog stila), a najbriljantniji pjesnici ove grupe kojoj je pripadao i sam Boccaccio, bili su Guido Cavalcanti i sam Dante (sa svojim lirskim djelima). Ostali poznati pjesnici ovog stila su Cino da Pistoia, Lapo Gianni, Gianni Alfani i Dino Frescobaldi.

Nekoliko utjecaja pripremiло je put za razvoj *dolce stil nuova*. Prije svega, važno je istaknuti trubadursku poeziju Provanse, koja je sadržavala udvaračku ljubavnu tradiciju i koristila pjesničke oblike koji su se potom razvili u italijanski sonet i kanconu. Na razvoj ovog stila utjecala je i jednostavnost i mističnost svetog Franje Asiškog i njegovih sljedbenika, ali i sicilijanska škola pjesnika iz 13. stoljeća, koja je iz provansalskih oblika stvorila sonet i kanconu, kao i filozofske doktrine Thomizma, Platonizma i Aristotelizma, s kojima su svi stilnovisti imali kontakt.

Budući da se ljubavna poezija iz vremena Cavalcantija i Dantea vezala uz “nauku o duši”, te pod utjecajem Aristotelovih tekstova, ta je književnost znatno poljuljala shvaćanje kršćanskih vrijednosti razdvojivši tadašnje intelektualce u više različitih struja. U takvom okruženju, svaka je učena i misleća osoba preispitivala osnovne pojmove života pokušavajući ih preoblikovati, potaknuta filozofskim i naučnim elementima. Pod istim utjecajem se mijenja i pojam ljubavi, jer mnogi tadašnji

⁸ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 320.

intelektualci i učeni ljudi smatraju kako se čovjek treba osloboditi strasti i fizičke ljubavi kako bi živio po prirodnom redu (*ordo naturalis*) koristeći svoje vještine intelekta.

Možda je upravo takav sklop stvari bio dovoljan razlog tadašnjim kritičarima da moraliziraju i kritiziraju Boccacciov *Dekameron*, jer su se tada na sami spomen hrabrog poigravanja i uživanja stvarali jasni temelji za osudu. „*Pogotovu ako je osnovna tema tog djela “ljubav” koja je sama po sebi, kako će to sam autor i objasniti, jedna od nauzvišenijih čovjekovih konstrukcija, odnosno fikcija, posredstvom koje se običan nagon preobražava u najrazličitije ljudske vrijednosti.*“⁹

Ne samo da karakterizira život i određuje dinamiku međuljudskih odnosa, ljubav kao pojam je ukorijenjena u brojna djela svjetske književnosti. Kroz stoljeća, ova se pokretačka struja mnogih djela mijenjala, kao što je i njena prisutnost mijenjala mnoge realnosti. Takva pokretačka sila znatno je prisutna i u djelu od iznimne važnosti za svjetsku književnost, *Dekameronu*, Giovannija Boccaccia. Ovaj vrsni novelist, prikazao je ljubav u pokatkad nezamislivim oblicima i situacijama. Tako čitaocu pripovijeda o časnoj ljubavi, o ljubavi iz zabave, patetičnoj ljubavi, plemenitoj, ali i tragičnoj ljubavi. Ljubav je, dakle, u ovom djelu prikazana kroz različite forme i pojave. Međutim, jedno je sasvim jasno, a to je da je bilo kakvo obuzdavanje osjećaja ljubavi smatrano grijehom, te da takvo ophođenje nerijetko uzrokuje patnju, pa čak i smrt.

Naime, kroz ovo djelo ljubav se u nekoliko priča oslikava po najvišim standardima najprofinjenijih dvorskih ljubavi, zatim se kod mnogih priča stvara komičan efekt gdje često dolazi do ismijavanja, ali i preljuba. Postoje, međutim i trenuci koji pričaju najtragičnije ljubavi. „*Ljubavni odnos je univerzalna stvar koja je u djelu predstavljena u svim mogućim varijacijama: od pukog zadovoljenja prirodne potrebe do one najnježnije i najslade seksualnosti, strasti koja obuzme i um i srce, čineći snažnijima sve fizičke i intelektualne vrline, do najintenzivnijeg i najnerazumnijeg erosa kojeg je nemoguće kontrolisati.*“¹⁰

⁹ Milinković, Snežana, op. cit., str. 36.

¹⁰ Mejdanija, Mirza, (2013), *Pojam ljubavi u Boccacciovom Dekameronu*, PREGLED, časopis za društvena pitanja, Univerzitet u Sarajevu, str. 126.

Giovanni Boccaccio je pisac koji istinski stoji na strani ljubavi. Posebnost njegovog djela *Dekameron*, očituje se prije svega u njegovoj građi. Kao što smo prethodno spomenuli, u doba nastanka djela u Firenci vlada razorna kuga koja odnosi živote pred sobom. Boccaccio u to vrijeme okuplja svoju *lietu brigadu* koju čine tri mladića: Panfilo, Filostrato i Dioneo, te sedam djevojaka: Pampinea, Fiametta, Filomena, Emilija, Lauretta, Neifile i Elisa. Kod stvaranja ove družine autor se ponovno poigrava simbolima i brojevima, stvarajući tako jednu pomalo idealiziranu družbu koja će u 10 dana ispričovijedati 100 novela. Tako stvara jedan savršeni krug, na čije se rubove i sam smješta obraćajući se kroz svoje likove, “žrtvama ljubavi”, tj. onima koji su patili ili pate zbog ljubavi te se kreću u vrtlogu svojih nejasnih osjećanja. Njegovo djelo se referira na osobna iskustva, jer svi su njegovi likovi, pripovjedači, zbog nečega u ljubavi patili, a važno je znati da se Boccaccio krije iza svih svojih likova.

Zapisano je da se već spomenuta kuga zaista pojavila 1348. godine, u Firenci. U uvodu prvog dana *Dekameron* stoji detaljan opis te strašne pojave koja se u knjizi postavlja kao preduvjet za nastanak djela, jer upravo je to razlog zbog kojeg se pričaju priče u krugu od deset ljudi, daleko izvan grada. „*I nije to činila kao na Istoku gdje je, komu god je tekla krv na nos to bio očit znak neumitne smrti, nego su se u njezinu početku javljale, jednako u muških i u ženskih, ili na preponama ili pod pazusima neke otekline, od kojih su jedne narastale kao obična jabuka, a druge kao jaje, i neke više a neke manje, a puk ih je zvao micinama.*“¹¹ Dalje opisuje kako nigdje nije bilo pomoći za spas bolesnima, nego su umirali gotovo u roku od tri dana. Bolest se čak vrlo brzo prenosila na zdrave ljude kao što *vatra zahvati suhe ili nauljene predmete.*¹²

Međutim, *Dekameron* slika jedan alegorijski prikaz kuge koji se više odnosi na stanje u tadašnjem društvu, po uzoru na Danteovu “šumu grijeha”. Razlika je u tome što putovanje Boccacciove družine nije nikakve transcendentalne niti mistične prirode, nego je sasvim ovozemaljsko i ima namjeru pružiti im *moralnu ”obnovu” u skladu s racionalnim zakonima prirode.*¹³

¹¹ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 11.

¹² Ivi, str. 11.

¹³ Milinković, Snežana, op. cit., str. 66.

Valja napomenuti kako se Boccaccio u mnogočemu nije slagao sa svojim suvremenica niti sa poretkom društva i moralnih principa Srednjeg vijeka. Zbog njegove slobode u pripovijedanju i gradnji novela *Dekameron* koje nerijetko sadrže i “slobodnije” scene, uz naglaske takozvane fizičke ljubavi koja dovodi do uživanja i zabave, često je osuđivan i zabranjivan. Uz to povezujemo i samu svrhu putovanja njegove *liete brigade*. Budući da kuga odnosi živote pred sobom i time narušava tadašnje društvo o kojem Boccaccio i nema riječi hvale, on na ovaj način simbolički radi na stvaranju novog društva koje nedvojbeno pokreće najveća sila, snaga ljubavi.

Kada govorimo o samoj namjeni djela *Dekameron*, važno se dotaknuti i pojma suosjećanja. Budući da autor donosi i svoje osobno iskustvo ljubavi, on želi ostaviti jednu vrstu priručnika koji može služiti svima, to jest onima koji su, prvenstveno, (ne)sretno zaljubljeni.

Ne treba smetnuti s uma da upravo zbog toga prva rečenica koja otvara svet Dekameron i glasi: “Umana cosa e’ aver compassione degli afflitti” (ljudski je saosećati s onima koji pate). Ona dodatno objašnjava sintagmu “prezimenom knez Galeot” iza koje i dolazi, jer ukazuje na pravu funkciju ovog lika iz tradicije francuskog romana koja nema mnogo dodirnih tačaka s pogrešnim tumačenjem i opravdanjem Danteove Frančeske: Galeot je predstavljao ne samo ustaljenu figuru “pomagača” već i parabolu dosezanja najviše moguće laičke vrline - “saosećanja” i “žrtvovanja” za drugog.¹⁴

¹⁴ Milinković, Snežana, op. cit., str. 42.

4. LJUBAV KAO “ŽENSKA TEMA” DEKAMERONA

Boccacciova namjera nije bila ponuditi analizu položaja žene u Srednjem vijeku¹⁵, ali je kroz samu strukturu i odnos prema ženi jasno da se ovdje ljubav poistovjećuje s pridjevom “ženski”, tako da u neku ruku ovo i postaje ženska tema.

Naime, u središtu književnosti Srednjeg vijeka, dolcestilnovizma i provansalske književnosti jeste *donna* ili *gospa*. Ona nije samo pojam ili saznanje ljubavi kako stoji u početnom stihu glasovite *kancone Donne ch'avete intelletto d'amore*¹⁶, nego je ona spoznaja. Međutim, autora *Dekamerona* ne zanimaju sve gospe, već samo one “zaljubljene”. Kroz likove svojih “zaljubljenih gospi”, Boccaccio će ukazati na put mogućeg spasenja, te će im pomoći u pronalasku skladnosti između razuma i strasti.

Zašto baš žene, odnosno gospe, više nego muškarci, Boccaccio u uvodnom dijelu *Dekamerona* objašnjava ovako:

One u nježnim grudima, strahujući i stideći se, kriju ljubavni plam, a koliko je moćniji taj skriti nego taj očiti, to znaju oni koji su ga kušali i kušaju; a povrh toga, pritiješnjene željama, voljama i zapovijedima otaca, matera, braće i muževa, najviše vremena provode zatvorene u malom krugu svojih odaja, i gotovo besposleno sjedeći, htjele ne htjele za to vrijeme u glavi prebiru različite misli koje sigurno ne mogu uvijek vesele biti. ... Dakle, da bih bar djelomice popravio grijeh Fortune koja tamo gdje je snaga slabija, kao što vidimo u nježnih žena, škrtija bješe svojom potporom, kanim kao pomoć i utočište onima koji ljube (jer je drugima dovoljna igla, vretena i motovilo), ispriповijedati stotinu novela, priča, parabola i pripovijesti, ...¹⁷

Posebnu pažnju u strukturalnim elementima Boccacciovog djela zauzima mjesto pripovijedanja, a to je vrt. Taj vrt u kojem oni pripovijedaju stotinu novela dolazi iz tradicije ljubavne poezije i jasno je odmah po odlasku iz grada koji se zbog kuge urušava, da će družina tamo boraviti. To uzvišeno mjesto njihovog boravka postaje

¹⁵ Ibid, str. 43.

¹⁶ Milinković, Snežana, op. cit., str. 51. (usporedba: Novi život, XIX.).

¹⁷ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 8.

simbolom rajskog savršenstva i ravnoteže čovjeka i prirode¹⁸. Upravo će atmosfera djela biti određena mjestom pripovijedanja jer je ovozemaljsko, a u isto vrijeme je mjesto koje donosi imaginaciju, filozofiju, nauk i zabavu.

U *Dekameronu*, ne postoji samo jedan vrt, već tri mjesta pripovijedanja koji nose isto značenje vrta kakvo postoji u tradiciji ljubavne poezije. Vrt u kojem skupina boravi i pripovijeda od I do III dana nalazi se u sklopu vile, međutim ti vrtovi nisu osobito, detaljno opisani. Družina se za vrijeme podnevne vrućine premješta na proplanak gdje se redaju u krug kako bi pripovijedali. Taj proplanak je zapravo jedna livada ispresijecana potočićem, ispunjena cvijećem, vinovom lozom i voćem. „*Nasred te livade bijaše prebijela mramorna fontana, divno isklesana: iz jednog kipa na stupu, posred fontane, šikljao je visoko u nebo obilan vodoskok, ne znam da li iz prirodnoga ili umjerenoga izvora, a voda je zvonkim šumom padala u bistru fontanu takvom snagom da je mogla okretati mlinsko kolo.*“¹⁹ To je po svim opisanim elementima ipak bio vrt i drugo mjesto pripovijedanja. „*Krasan raspored perivoja, i raslinje, i fontana s potočićima što su iz nje tekli toliko se svidješe gospama i trima mladićima, te svi počеше tvrditi da vrt ne može biti ljepši nego što jest, da se njegovoj ljepoti ništa ne može dodati, i kada bi se mogao stvoriti raj na zemlji da bi bio baš takav.*“²⁰

Tako predstavljen vrt, u uvodu u treći dan pripovijedanja, ipak naglašava tu ovozemaljsku notu i govori nam da se radi o savršenom skladu prirodnih ljepota i onoga što ljudska ruka stvara u skladu s onim što priroda pruža.

Ovakva kompozicija neodoljivo podsjeća na Epikura, budući da je Epikurova škola po tradiciji postavljena u “vrtu”.

Na ovaj način Boccaccio još jednom naglašava kako je na zemlji stvorio Eden u kojem ne prijete smrt i koji predstavlja simbol vječnosti. U njemu se čovjek vraća prirodi i njenim zakonima te tako gradi vječni život.

Postoji još jedan, treći “vrt”, u kojem nam djevojke i mladići iz pripovjedačke družine pokazuju da su se u potpunosti poistovijetili s prirodom i da na takvim prirodnim zakonima grade jedan potpuno novi moralni sustav koji će ih spasiti od

¹⁸ Milinković, Snežana, op. cit., str. 56.

¹⁹ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 143.

²⁰ Ivi, str. 143.

smrti i povesti u vječni život. Treći “vrt” pod nazivom “Gospina dolina” (Valle delle Donne) je ovako opisan u Zaključku šestog dana:

...ravno dno doline bilo je okruglo kao da ga je tko šestarom napravio, premda se vidjelo da nije djelo čovječjih ruku nego prirode, i bješe uokrug malo više od pola milje, okruženo sa šest nevisokih brežuljaka, ... I sve te padine u prisoju bijahu tako pune vinove loze, maslina, bajama, trešanja, smokava i mnogih drugih voćaka ...; a kroz granje je malo ili nimalo sunca, i to kad je bilo visoko, dopiralo do tla, koje je cijelo bilo livada s niskom travicom prošaranom rumenim i drugim cvijećem. ... nimalo manje užitka nego ostalo pružao je potočić koji se iz jedne od dolina, što je razdjeljivala dva brežuljka, rušio u slapovima preko stanca kamena, i padajući stvarao šum veoma ugodan uhu, i pjeneći se činilo se izdaleka da je živo srebro koje se pod pritiskom usitnjeno raspršuje.²¹

Pred kraj šestog dana, Elissa poziva ostale gospe da joj se pridruže na jednom mjestu za koje im objašnjava da se zove Gospina dolina. Ni zamišljale nisu da će doći u jedan idealni prostor koji se ne može ni zamisliti. One će se nakon razgledavanja ritualno okupati u bistrom jezeru prepunom riba. Po povratku u svoj dvorac, Pampinea pod dojmom ispriča mladićima odakle dolaze, te i oni odmah požele da tamo odu. Nakon večere se žurno upute i oni u Gospinu dolinu te se isto kao i djevojke okupaše u jezeru. Taj ritualni čin u jezeru označio je njihov spas od smrti, jer su tako postali imuni i time obilježio vrhunac njihovog poistovjećivanja s prirodom i izgradnje potpuno novog sustava etike na osnovu prirodnih zakona.

²¹ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 38. i 39.

5. PRIMJERI LJUBAVI U *DEKAMERONU*

Jasno je da Boccaccio piše, prije svega, zaljubljenim gospama i mladićima, ali i svima onima koji imaju potrebu izliječiti svoje osjećaje i spasiti se smrti. Nastao na temeljima osobnih autorovih ljubavnih iskustava, *Dekameron* nam stoga donosi šaroliku lepezu ljubavnih zgoda i avantura, ali i najrazličitijih protagonista koji su na neki od načina prošli određeno ljubavno iskustvo.

Tako u ovom izuzetnom književnom klasiku možemo naučiti o časnim i plemenitim ljubavima, nerijetko uz elemente komičnog i sarkastičnog, zatim o ljubavi iz zabave, tj. o onoj prolaznoj, kratkotrajnoj zbog kojih je djelo često i osuđivano i zabranjivano. U pojedinim danima pripovijedanja naići ćemo na sretno ljubavne priče, tj. na događaje sa sretnim završetkom i koji slave ljubav u vječnosti. Često se takvi slučajevi uspoređuju s naivnim i patetičnim ljubavnim slučajevima. U nekim pričama se govori o odnosu ljubavi i prijateljstva i zašto je odnos ljubavi i prijateljstva važan, pa gotovo i poistovjećivan, u književnosti Srednjeg vijeka. Dotaknut ćemo se još jednog odnosa, a to su ljubav i znanje, tj. kako je razum nadvladao strast i izborio se za čast u pokušaju prevare. Postoje, naime, i slučajevi u kojima su žene prevarile muževe, ali i ljubavi s nesretnih ishodom.

Kod pripovijetki o časnoj i plemenitoj ljubavi, ali i kod onih kod kojih je ljubav samo prolazna strast i zabava, provlači se pitanje braka. Vidjet ćemo kako to Boccaccio revalorizira instituciju braka u odnosu časne ljubavi i ljubavi iz uživanja.

Na mnogim primjerima ispričanim u stotinu novela *Dekameronu*, neosporna je snaga ovozemaljske ljubavi. Ono što je jasno nakon čitanja Boccacciiovih novela jest da je prirodna snaga ljubavi u svim svojim oblicima i pojavama društvenih opresivnosti.

Gubljenje djevičanstva, varanje muževa, mijenjanje bračnih partnera, istospolna ljubav, kršenja zavjeta djevičanstva i celibata, uz čitav niz dosjetljivih načina da se ljubavnici spoje usprkos zabranama, prijetnjama i preprekama, teme su najvećeg broja onih novela u *Dekameronu* koje sam autor naziva *golicavim*.²²

U svom radu *Dekameron Knjiga o ljubavi*, Snežana Milinković upotrebljava veoma prigodan izraz za Boccacciovo izražavanje, a to je *mjera*. Nama su, čitateljima, scene

²² Veličković, Nenad, (2016), Predgovor knjizi *Golicave novele* (Izbor iz *Dekameronu* Đ. Bokača) u biblioteci Lektira narodu, <https://www.nenadvelickovic.ba/2016/06/15/dekameron/>

Dekameronu tako slikovito ponuđene da se svaka sitnica može zamisliti, *ali se ta kreativnost prepušta mašti čitaoca. Bokačo je sretno i pametno izbjegao opscenost, pazeći da mu se jezik nikad ne posklizne u vulgarnost.*²³

Primjetit ćemo tu vještinu izražavanja na nekoliko mjesta u knjizi. Ovdje, međutim, donosimo primjer iz druge novele, sedmog dana, gdje Peronella na lukav način prevari svog muža s ljubavnikom gotovo pred njegovim očima:

*I dok je tako stajala i muža učila i upozoravala, Giannello, koji toga jutra ne bijaše u potpunosti svoju želju ispunio kad banu muž, videći da ne može kako je htio potruditi se da je ispuni kako je mogao; i k njoj primaknuvši se, dok je cijelo dno bačve ona zamarala tijelom, kako na širnim poljima žestoki i raspaljeni od ljubavi ždrijepci kobile partske opasuju, tako i on udovolji svojoj mladenačkoj žudnji; i ona mu gotovo u isti čas doseže vrhunac kad se sastruga bačva i on se odmače, i Peronella izvuču glavu iz bačve, i muž iz nje izađe.*²⁴

5.1. Amore per diletto²⁵

Očigledno nezadovoljni izborom teme toga dana, Filostratovi drugovi su odlučili odgovoriti na njegovu potrebu pripovijedanja nesretnih završetaka na drukčiji način. Pampinea, Filomena, i u nešto manjoj mjeri Dioneo, naglašavaju opasnost od upuštanja u ljubav iz zabave, te otkrivaju drugu stranu uspješnih rezultata prethodnoga dana. Među njima, Pampinea se odlučuje za interpretaciju Filostratove tematske želje za nesretnim završetkom u svom blažem obliku, naglašavajući strogu kaznu koju Frate Alberto trpi zbog ismijavanja svojih zavjeta i zavođenja Isabette, kazne za koju čak i Filostrato priznaje da se uklapa u temu dana.

Pošto Pampinejina priča prati tragičnu priču o Ghismondi i Tancrediju koju je ispričala Fiammetta, ona ukazuje na očigledno: iako se u pričama mora pričati o ljubavima koje se nesretno završavaju, ne postoji ništa u Filostratovoj naredbi što bi iziskivalo smrtne slučajeve koji upućuju na svaku drugu priču osim Dioneovih.

²³ Veličković, Nenad, op. cit.

²⁴ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 52.

²⁵ Ljubav iz zabave

Priča koju Fiammetta pripovijeda u otvaranju dnevne priče drži važne dokaze kako bi se razumio strah koji Filostrato stvara kao Dekameronov prvi muški vladar. Priča o Ghismondi i Tancrediju je među najpoznatijim pričama *Dekameron*. Je li to zbog toga što slijedi Boccacciovu improviziranu, ali direktnu intervenciju u odbrani njegovog rada, ili zato što ističe paradigmatički pomak u međuljudskim odnosima koji se ne temelje na stečenom društvenom statusu, već na prirodnim kvalitetima, priča je privukla pažnju većine Dekameronovih čitatelja. Ovu su novelu oponašali tijekom nekoliko stoljeća. Humanisti su je prevodili na latinski jezik. Čini se da nema poznatih preteča, ali je Boccaccio zasigurno koristio legendu o gepidskoj kraljevni Rozmundi, koju je langobardski kralj Alboin, pobjeđivši njezin narod, oženio i prisilio da pije iz lubanje svojega oca. Rozmunda je otrovala Alboina (572.), a potom i sama bila otrovana (usp. Pavao Đakon, *Povijest Langobarda*, II, 28).

Fiammetta pripovijeda priču o Tancrediju, princu od Salerna. Tancredi ima kćerku, Ghismondu, koju jako voli. Dao ju je u brak sa vojvodom od Capue, ali kada umre i učini je udovicom, ona se vraća u kuću svog oca. Tancredi tada više ne želi pronaći Ghismondi još jednog muža, tako da ona odluči sebi pronaći ljubavnika. Ghismonda uskoro postaje duboko zaljubljena u jednog od podanika svog oca, sobara Guiscarda, koji joj uzvraća ljubav. Ona mu uspijeva prenijeti tajne poruke putem kojih mu govori gdje se mogu sastati sljedećeg dana. Između ostalog, prisjetila se pećine kojoj se pristupa tajnim stepeništem, te govori to Guiscardu, koji umjesto toga koristi konopac za ulazak u pećinu.

Jednog dana Tancredi dolazi do Ghismondine sobe, jer je običavao ponekad dolaziti do njene sobe i s njom razgovarati. Međutim, ona je u tom trenutku bila vani, sa svojim ljubavnikom, pa je Tancredi čekajući je u podnožju kreveta zaspao. U međuvremenu, Ghismonda se sastaje i vraća se u svoju sobu gdje se Tancredi budi da špijunira dvoje ljubavnika. On ostaje tih i gleda, čekajući dok ne odu svojim putem.

S obzirom na naše poimanje termina romantične ljubavi, koje između ostalog dolazi i od svojih korijena iz Provansalske književnosti, nekoliko stoljeća unazad, Boccaccio u svome remek djelu u dobroj mjeri dijeli ovaj pojam ljubavi. Tu je distinkcija između ljubavi i seksa validna. Gotovo je nemoguće razmatrati ljubav u *Dekameronu* ne uzimajući u obzir temu seksa. To je posebno vidljivo kroz njegov pristup ulozi i

vrijednosti seksualne privlačnosti i određenog izraza zadovoljstva kojim Boccaccio prekida s već postojećom talijanskom književnom tradicijom na upečatljiv način.

U četvrtoj priči prvog dana *Dekameron*, Boccaccio piše da je u samostanu „natrpanom redovnicima i svetosti“ živio mladi redovnik čijoj se mladenačkoj snazi niti postom niti bdijenjem nije moglo pokoriti. Jednog dana oko podneva, kada su svi drugi redovnici spavali, mladi redovnik je šetao oko crkve kada je ugledao veoma lijepu mladu djevojku, možda kćerku nekog radnika koji je živio u blizini, kako skuplja travu u polju. Nakon što je zapodjenuo razgovor s njom, uspio ju je neprimjetno odvesti u svoju sobu. Dok je bio s njom, bio je manje oprezan nego što je trebao, tako da ih je čuo njegov opat. Odjednom mu se učinilo da čuje zvuk nečijih koraka ispred njegovih vrata, mladi redovnik se približio malenoj pukotini na vratima, te je jasno vidio da opat stoji ispred. Međutim, spasio se kazne jednom pametnom strategijom. Nedugo nakon toga otišao je do opata kako bi mu priopćio da je upravo završio prikupljanje drva koje je prethodno izrezao. Dok je on bio odsutan, stari opat je sam otišao do njegove sobe da vidi djevojku koja je tamo bila. Koji trenutak poslije, mladi redovnik je mogao preuzeti opatovu prethodnu ulogu, jer je sada on stajao pred vratima i virio kroz špijunku, te je mogao vidjeti starog opata gdje leži na leđima, a mladu djevojku na njemu. Kada ga je stari opat osudio i odlučio kazniti zatvaranjem, mladi redovnik je odmah uzvratio: “Gospodine, oprostite mi! Nikada nisam bio član reda Svetog Benedikta toliko dugo kako bi znao svaku sitnicu. Osim toga, nikad mi niste pokazali da žena treba ležati na muškarcu s takvim žarom kao kada postimo i bdijemo. Sada kada ste mi to pokazali, oprostite mi, a ja Vam obećavam da ću to činiti uvijek onako kako ste mi pokazali da treba!” Zapanjen njegovim riječima, opat mu oprost i oni prešutno isprate djevojku iz samostana- ali onda, Boccaccio vragolasto donosi zaključak novele, “budite sigurni da su je ponovno pustili unutra, mnogo puta nakon toga.”

U suštini prema karakterima i njihovim djelima, u Boccacciovom svijetu, seksualni nagon djeluje kao neodoljiva sila kojoj nitko ne odolijeva, ni muškarci, ni žene, ni mladi, ni stari, ni klerici, ni laici.

5.2. Sretne ljubavne priče

Budući da središnje mjesto u *Dekameronu* zauzima duboka, iskrena i uzvišena ljubav kao najmoćnija sila i najdragocjeniji dar života, tako ćemo u samoj srži ovog rada pažnju posvetiti sretnim, nadasve plemenitim ljubavnim pričama. Najbolji primjeri ljubavi, s takvim predznakom, su osma i deveta novela petog dana *Dekameronu*.

Obje novele se zasnivaju na viteškoj tradiciji i načinu izražavanja ljubavi prema voljenoj gospi. U ovim ćemo novelama, sa sretnim završetkom, vidjeti kako se plemeniti mladići na sve načine trude da zavrijede pažnju i toliko željenu ljubav svojih gospi, što je klasičan postupak traganja u viteškoj književnosti. Na koncu, oba mladića različitim postupcima uspijevaju u svojim naumima, te osvajaju onaj, prethodno spomenuti, *guiderdone*, odnosno nagradu. Međutim, priče su smještene u različitim okruženjima, s različitim pripovjedačkim elementima, tako da valja analizirati svaku novelu ponaosob.

Radnja osme novele smještena je u Ravenni, u kojoj je, kako Boccaccio kaže živjelo mnogo bogatih i plemenitih ljudi. Jedan od njih je bio i Nastagio degli Onesti, također pripadnik jedne stare plemićke obitelji iz Ravenne. On se, naime, zaljubi u kćer Paola Traversija koja ga je i pored njegovih silnih napora i nebrojenih dobrih djela, odbijala i bila prema njemu okrutna. Budući da on nije odustajao od te ljubavi i da je uz to bez razmišljanja trošio svoje bogatstvo, njegova ga obitelj zamoli da se udalji iz Ravenne, te da u nekom drugom mjestu pokuša zaboraviti na svoje ljubavne muke, ali ujedno i spasi svoje bogatstvo. Tako se on uz mnogobrojne pripreme odluči skloniti u mjesto Chiassi, nedaleko od Ravenne. Naime, Nastagio će se smjestiti u jednu borovu šumu u Chiassiju gdje će se odigrati ključna scena u kojoj će se njegove misli prosvijetliti i gdje će uspjeti ostvariti svoju dugo očekivanu i željenu ljubav s kćerkom Paola Traversarija, svojom voljenom gospom. Tu raskošnu šumu koristi i Dante u *Božanstvenoj komediji* kako bi opisao šumu zemaljskog raja, Edena.²⁶

Jednog petka, dok je šetao šumom potpuno sam, učinilo mu se da čuje plač i jauke neke žene. Tu nas narator vodi dalje kroz priču u elementu “vizije” kako bi se naglasila tema zaljubljenog i same ljubavi.

²⁶ Milinković, Snežana, op. cit., str. 152.

Pogledavši ispred sebe vidje kako iz trnovita gustiša, trčeći prema mjestu gdje je on dolazi prekrasna naga mladica, raskuštrana i sva izgrebana od drača i trnja, plačući i glasno ištući milost; i osim toga vidje sa strana dva velika i divlja ovčarska psa kako uzastopce za njom jure i često je okrutno grizu gdje god je dohvate; i za njom vidje kako na pomamnu vrancu stiže neki crni vitez, veoma gnjevna lica, s kratkim mačem u ruci, smrću joj i strašnim i pogrđnim riječima prijeteći.²⁷

Nastagio se sažali nad djevojkom te je htjede spasiti, međutim vitez koji ju je progonio mu objasni da je za života bio neopisivo zaljubljen u tu djevojku koja je veoma okrutno postupala prema njemu, te se čak radovala njegovoj smrti. On je svoje muke skratio mačem, a i ona je vrlo brzo nakon njega umrla, te su oboje za svoje postupke bili osuđeni na pakao.

Čim u nj siđe, odmah i ona i ja bijasmo kažnjeni, ona da bježi preda mnom a ja koji sam je nekoć toliko ljubio da je progonim kao smrtnu neprijateljicu a ne kao ljubljenu ženu, pa koliko god je puta stignem toliko ovim mačem kojim sebe skončah ubijam nju i rasijecam je s leđa, i ono tvrdo i hladno srce koje nikad ni ljubavi ni smilovanja ne oćutje, skupa s ostalom utrobom, kao što ćeš odmah vidjeti, čupam iz tijela i bacam ovim psima da ga požderu. I ne prođe zatim dugo te ona, jer tako pravda i svemogućnost Božja hoće, kao da i nije bila mrtva, uskrsne i ponovno započne bolno bježanje, a psi i ja je progonimo.²⁸

Takvoj sceni je prisustvovao Nastagio kada se jednog petka našao u šumi kamo bijaše došao iz Ravenne. Ova se scena, naime, povezuje s Danteovim *Čistilištem*, te u ovom kontekstu dolazi kao lekcija jer Nastagio u tom trenutku spozna kako može doći do ostvarenja svoje ljubavi s voljenom gospom. S obzirom da se kazna dvoje nesretnika vječitno ponavlja, i to uvijek petkom, Nastagio iskoristi da baš toga dana u određeno vrijeme pripremi svečanu gozbu na kojoj će na njegov poziv prisustvovati

²⁷ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 302.

²⁸ Ibid., str. 303.

članovi obitelji Traversari, njegova voljena gospa, ali i druge Ravenjanke. Baš kako bješe planirano, u sred gozbe, dogodi se prethodno opisana scena zagrobnog života. Tako nekolicina gostiju pohrli da pripomogne nesretnoj djevojci, ali vitez im objasni kako tako po Božjoj volji mora biti, te se oni povuku. Nastagiova ljubljena gospa se toliko prepala da se i njoj kakvo zlo ne bi dogodilo, te odluči pristati biti njegova žena. Takva Nastagiova lekcija je postala općevažeće pravilo u društvu - sve ravenske žene tako strašljive postadoše da otada zauvijek bjehu mnogo popustljivije muškim željama nego što prije bijahu.²⁹

Obraćajući se publici svoga doba, naviknutoj da iščitava dela izgrađena upravo na elementima viteške tradicije čije se pravo na značenje polako gubi, pokušava da ukaže da je u vreme u kojem sami žive najvažnije oživeti i održati onaj aspekt tog kompleksnog sistema tema i motiva koji ljubav doživljava kao prirodnu silu, kao eros, i pozdravlja njeno ostvarivanje. Ako se odustane od te postavke i dopusti raznoj "ozbiljnoj" kulturi da tako pojmljenu ljubav i književnost njome određenu pretvori u nešto negativno, može da se uruši i sve ostalo što predstavlja konstrukciju plemenitog i civilizovanog sveta, kako to primer iz drevne carske prestonice Ravene i želi da pokaže.³⁰

Deveta novela petog dana nas vodi u Firencu, gdje se na sličan način razvija jedna ljubavna priča. Po karakteristikama protagoniste ove novele, Federiga degli Alberighija, i ovdje su vidljivi tipični elementi viteške književnosti. Federigo se na razne, vitezovima svojstvene načine udvara voljenoj gospi, međutim ona ne odgovara na njegove pokušaje da s njom ostvari svoju ljubav.

S druge strane, za razliku od prethodne novele u kojoj ljubljena gospa nema ni ime, nego ju se predstavlja kao kćer Traversarija, ovdje je gospa plemenita, opisana kao *jedna od najljepših i najljupkijih gospa u Firenci*.³¹ Bila je to *monna*³² Giovanna. Federigo bez mnogo razmišljanja troši gotovo svo bogatstvo i to je opet znak

²⁹ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 305.

³⁰ Milinković, Snežana, op. cit., str. 151.

³¹ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 306.

³² Od madonna, što znači gospođa. Ovime Boccaccio nagoviještava da je bila udata.

viteške širokogrudnosti i darežljivosti. Međutim, on uskoro ostaje bez cijelog svog bogastva budući da je potrošio sva svoja dobra, osim jednog sokola. Odluči se povući na svoje malo imanje izvan Firenze, zajedno sa svojim sokolom. Dogodi se da se razboli muž gospođe Giovanne i pošto joj je ostavio svo svoje bogatstvo, premine. Nedugo zatim joj se razboli i sin, te se ona preseli na svoje imanje koje se nalazilo blizu Federigovog imanja. Kako se dječak nekada igrao kod Federiga i s njegovim sokolom, on zamoli majku da mu nabavi tog sokola, jer je vjerovao da bi se tada osjećao mnogo bolje. Monna Giovanna nije mogla ne ispuniti želju svom oboljelom sinu, te se uputi ka Federigu s namjerom da ga zamoli da pokloni sokola njenom sinu. Federigova ljubav prema Giovanni ne bješe izbljedjela, te se on jako obradova toj nenadanoj posjeti. Kako je sada živio u velikoj bijedi i nije uživao nekadašnja dobra, jedino što mu bješe preostalo bio je njegov sokol kojeg on bez razmišljanja spremi za ručak kako bi dostojno ugostio ljubljenu gospu. Tek pošto su objedovali, Giovanna reče zbog čega je došla, nakon čega Federigo briznu u gorak plač, te joj objasni što je učinio.

Sokol je bila odlika muževnosti i moći u viteškoj književnosti. Federigo je, pak, tu svoju moć potpuno poništio kako bi ostvario i dokazao svoju ljubav. Nedugo nakon onog nesretnog objeda, Giovannin sin je preminuo, a ona kako bješe ostala sama u bogatstvu i kako su je njena braća nagovarala da se ponovno uda, pristade jedino se udati za Federiga koji je žrtvovao jedino što je imao kako bi dokazao svoju ljubav.

Iako u potpunosti otelotvoruje načelo po kojem opstajanje u ljubavi bez obzira na teškoće čini pravog čoveka, Federiko je prinuđen ne da na trenutak napusti, već da se sam izopšti iz društva u kojem se jedino njegova ljubav i može ostvariti, pretvarajući u vremenu ograničeni trenutak spoznaje i samospoznaje iz prethodnih ljubavnih iskustava u večito i jalovo preživaljavanje u limbu nedovršenosti i neostvarenosti, i ljudske i ljubavne.³³

³³ Milinković, Snežana, op. cit, str. 161.

5.3. Linija između ljubavi i prijateljstva (Tit i Hegesip)

Za Boccaccia je veoma važan susret dvaju pojmova: ljubavi i prijateljstva. Iako su se nekada u književnosti, konkretnije u provansalskoj ljubavnoj poeziji ova dva pojma odnosila kao sinonimi³⁴, Boccaccio se prilično vješto s njima ophodi, nerijetko ispitujući odnose i linije ljubavi i prijateljstva. Jedna od novela koja se bavi prikazom ovog sukoba je osma novela desetog dana koja donosi priču o dvojici prijatelja koji se zaljubljuju u istu djevojku.

Već na koncu prethodnog dana *Dekameron*a najavljuje se posljednji deseti dan *u kojem se pod Panfilovim vladanjem pripovijeda o onima koji plemenito ili zaista velikodušno postupiše u nekim ljubavnim ili kojim drugim zgodama*.³⁵

Hegesip i Tit Kvincij su dvojica prijatelja koji se zaljube u istu ženu, Sofroniju. Sofronija, misleći da je Hegesipova žena, žena je Tita Kvincija Fulva i s njim ode u Rim, kamo i osiromašen Hegesip dođe; i misleći da ga Tito prezire, prizna da je ubio nekog čovjeka ne bi li ga smaknuli; Tito ga prepozna i da ga spasi kaže da je on ubio; kad to vidi onaj koji je to učinio, oda sam sebe; stoga ih Okratavijan sve oslobodi, a Tito daje Hegesipu svoju sestru kao ženu i s njim podijeli sav svoj imetak.³⁶

Ova novela se, kako smo vidjeli, bavi dodirivanjem dvaju pojmova “ljubavi” i “prijateljstva”, čije su se vrijednosti u srednjovjekovnoj književnosti gotovo u potpunosti poistovjećivale. Ovi pojmovi su se nerijetko postavljali kao sinonimi. Međutim, čitajući ovu novelu, pred nas čitatelje se postavlja pitanje što se dogodi kad se ovako jednake vrijednosti sučeljavaju. U tom slučaju se valja vratiti na ono već spomenuto negdje na početku ovog rada, a to je zlatno pravilo Srednjeg vijeka - *mjera. Ukoliko strast “bez mere”, kako nam je rečeno, nadvlada postojanost,*

³⁴ “Kako nam potvrđuju *Concordanze del “Decameron”* (a cura di A. Barbina, sotto la direzione di U. Bosco, vol. 2, Giunti-Barbera, Firenze, 1969), reč amicizia u značenju “prijateljstvo” gotovo je isključivo upotrebljena u okviru “uzvišenog” X dana (jedini primer izvan tog konteksta, nudi 2. novela I dana); dok je reč amista’ upotrebljavana u ostatku dela u svom dvojakom značenju, i “ljubav” i “prijateljstvo”.” S. Milinković fus nota 143.

³⁵ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 223.

³⁶ Ibid., str. 259.

*odanost i velikodušnost, prave vrednosti učitane u oba pojma, tragično se završavaju i prijateljstvo i ljubav.*³⁷

5.4. Ljubavne prevare

5.4.1. Ljubav vs. razum

Pripovijedanje osmog dana *Dekameron*a, pod Lauretinom vladavinom, posvećeno je pričama o prevarama, ne nužno vezanim za ljubavnu tematiku. Cilj ovih priča koje pokreće element prevare, ili *beffa*, jest ismijavanje prevarenog koji to nerijetko i ne prozrije do svršetka novele. Čitatelji, s druge strane, imaju tu privilegiju uživati od same pripreme do provođenja prevare. Nas, međutim, u ovom poglavlju posebno zanimaju prevare predvođene ljubavnim postavkama.

Najduža novela i definitivno ona koja je izazvala najviše pažnje književnih kritičara, ali i čitatelja je sedma novela osmog dana, posvećena studentu Ranieriju i njegovim ljubavnim (ne)zgodama. Njen kratki sadržaj glasi ovako: „*Neki učeni mladić ljubi udovu gospu koja je zaljubljena u drugoga, pa ga jedne zimske noći pusti da je na snijegu čeka; poslije on nju domišljato natjera da usred srpnja gola golcata provede cio dan na kuli izložena muhama, i obadima, i suncu.*“³⁸

Ovu novelu ne samo da određuje prevara kao pokretački motiv, nego dvostruka prevara. Najprije, udovica ismijava studenta koji je u nju slijepo zaljubljen, a zatim on koji biva prevaren odlučuje kazniti udovicu kako bi joj se osvetio i dobro nasmejao publiku tim svojim surovim činom. Ove prevare, naime, ostavljaju dojam strašnog pogotovo jer time budu pogođene pripovjedačice toliko da će Fiammetta sljedeću novelu početi riječima: „*Ljubazne gospe, kako vidim strogost uvrijeđenog studenta poprilično vas je kosnula, pa sudim da bi uredu bilo da vas udobrovoljim nečim šaljivim...*“³⁹ Ono što ovdje stvara atmosferu strašnog je zapravo način na koji se student Ranieri obraća udovici u koju je na početku zaljubljen, te okrutan način na koji je ostavlja da izgori na najjačem suncu i da trpi strašne ubode obada i muha.

³⁷ Milinković, Snežana, op. cit., str. 144.

³⁸ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 131.

³⁹ Ibid., str. 149.

Postoje, međutim, dvije okosnice same novele koje nam na početku i na kraju donosi Pampineja u kojima se krije napomena, ali i edukativna nota koju će donijeti njena priča.

Premile gospe, često se zbiva da netko lukavošću doskoči lukavosti, pa se nije baš preveć pametno zabavljati izrugivanjem drugih. Mi smo se u mnogim našim novelama od srca smijale zametnutim šalama, i ni u jednoj nije kazivano da se šala komu osvetila, ali ja kanim u vama probuditi malo sućuti spram pravedne osвете vraćene nekoj našoj sugrađanki kojoj je njezina poruga, kad je njoj bilo uzvrāčeno, gotovo sa smrću pala na vlastitu glavu. A neće vam biti na odmet to čuti, jer će vas poučiti da više pazite kad s drugim šale zbijate.⁴⁰

Po ispriповijednom je jasno da se ovdje radi isključivo o inteligenciji i da se kroz dva glavna lika i njihovo plasiranje dvostruke prevare, sukobljavaju učenost i neučenost koji označavaju spoznavu i mudrost, s jedne strane, i neznanje i ograničenost, sa druge⁴¹. Ključno je, međutim, da sve ove elemente pokreće i da do njihovog sukobljavanja i dolazi isključivo zbog ljubavi.

Za Boccaccia je, a to se najbolje vidi u razgovoru studenta Rinierija i lijepe Elene iz kojih saznajemo problematiku dvostruke osвете, teorijsko znanje nekorisno ukoliko je odvojeno od iskustva. Naučeno znanje nema toliku težinu ukoliko nije potvrđeno u životu. To pariški student Ranijeri posve odlučno priznaje: „...*tvoje mi laske neće sada zaslijepiti oči uma, kao što su to učinila tvoja nevjerna obećanja; poznajem dobro sebe, ali nisam toliko naučio dok sam boravio u Parizu koliko si me ti naučila u cijeloj jednoj noći.*“⁴²

Prije nego je doživio ljubavno iskustvo, Ranijeri nije bio svjestan da ga njegovo znanje neće u potpunosti spasiti razorne strasti koja će mu pomutiti razum.

⁴⁰ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 131.

⁴¹ Milinković, Snežana, op. cit., str. 169.

⁴² Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 141.

5.4.2. Prevareni muževi

Prevare su ispričane i kroz likove prevarenih muževa kojima je posvećen cijeli sedmi dan. U ovim pričama naglasak je na poštivanju i ljubavi kao osnovnim elementima na kojima brak počiva. Ako tih osnovnih elemenata nema u braku onda ih žena traži negdje sa strane. Međutim, ovakve priče sa ovakvim likovima posmatraju se van okvira viteške književnosti. Njih, naime, krasi onaj element prostog, šaljivog i elementa gluposti, pod koje pada uglavnom izigrani muž.

U ovakav okvir ulaze protagonisti druge novele, sedmoga dana, Peronella, njen muž i njen ljubavnik. Filostrato, na kojeg je došao red za pripovijedanje, ovako uvodi svoje drugove u novelu: „...neka i muškarci shvate kako ne znaju samo oni varati nego da to i žene sa svoje strane znaju; to vam može samo koristiti, jer se nitko neće lako odlučiti da prevari kad zna da i drugi to njemu može učiniti.“⁴³ Peronellin muž je bio zidar i običavao je ujutro rano izlaziti iz kuće kako bi išao na posao, a vraćao bi se tek navečer. Međutim, tek što bijaše jednog dana otišao na posao, vrati se kući i zalupa na vrata. U međuvremenu, Peronellu bijaše posjetio njen ljubavnik. Ona brzo pritrča da mu otvori vrata, a ljubavniku kaže da se sakrije u jednu bačvu što se tu nalazila. Kako se Peronella odmah krenula raspravljati s mužem o tome zašto se vratio ranije s posla, on joj reče kako je prodao bačvu nekom čovjeku što je bio došao s njim njegovoj kući. U tom se Peronella dosjeti da mu kaže kako je ona, koja ni ne izlazi iz kuće, uspjela prodati tu istu bačvu za više novca, ali da se u njoj trenutno nalazi čovjek kojemu ju je prodala i koji traži da se ona iznutra ostruže. Peronellin suprug sav sretan zbog uspješne prodaje i novca koji im ostaje za cijeli sljedeći mjesec, bez razmišljanja uskoči u bačvu i prihvati se posla, a ljubavnik koji stajaše iza Peronelle dovrši posao koji bijaše započeo toga jutra.

5.5. Nesretne ljubavi

Kod analize *Dekameron*, kroz temu ljubavi, valja napomenuti da družina od tri mladića i četiri djevojke pripovijedaju i slušaju o nesretnim ljubavima. Zadatak pripovijedanja novela s nesretnim ishodom pripao je Filostratu. On sam predstavlja lik nesretno zaljubljenog koji se u potpunosti poistovjećuje s pričama koje

⁴³ Ibid., str. 49.

pripovijeda ostatku svoje družine. Poučen osobnim nesretnim iskustvom, karakter svojih pripovijetki najavljuje već na koncu trećeg dana:

Ljubazne gospe, otkad sam se naučio razlikovati dobro od zla na svoju sam nesreću sveđ bio pod jarmom Amorovim zbog ljepote neke od vas, i nisu mi koristili ni moja poniznost, ni moja poslušnost, ni to što sam se ravnao po njima kako sam bolje znao i umio, jer prvo me je draga zbog drugoga ostavila, a zatim mi je krenulo sve od zla na gore i tako će mi valjda biti sve do smrti. I stoga bih htio da sutra ni o čemu drugomu ne pripovijedamo nego o onom što je najviše u skladu s mojom sudbinom, to jest o onima kojih su ljubavi nesretno završile, jer ako ovako dalje potraje, očekujem da će i mojoj ljubavi konac biti veoma nesretan; a eto mi je i ime koje ste mi dali nadjenuo netko tko je dobro znao što ono znači; - i rekavši to ustade i do večere ih sve otpusti.⁴⁴

Filostratu, kojeg i samog određuje nesretna ljubavna sudbina, je dodijeljen četvrti dan pripovijedanja kada on govori o tragičnim ljubavnim usudima. Jedna od pripovijetki koja je prikazana i u filmu⁴⁵ *Il Decameron*, u režiji Pier Paola Pasolinija, peta je novela četvrtog dana. Lisabetta je imala tri mlada brata, trgovca, koji su bili jako bogati. U jednom od njihovih dućana radio je naočit i dobar mladić po imenu Lorenzo u kojeg se Lisabetta zaljubi. Kako su provodili vrijeme skupa, jedne noći, kako nisu pazili hoće li ih netko vidjeti, opazi ih Lisabettin stariji brat koji to odmah ujutro ispriča drugoj dvojici braće. Njih trojica odluče šutjeti neko vrijeme i pretvarati se kao da se ništa nije dogodilo. Jednog dana, naime, pozovu oni Lorenza da krene s njima izvan grad i čim su se dovoljno sklonili, ubiše Lorenza te ga zakopaše tako da nitko ništa nije vidio. Po povratku u gradu uvjeriše sve oko sebe da su Lorenza poslali negdje daleko da radi u što svi i povjerovali. Međutim, kako braća ne htjedoše odgovarati na Lisabettina pitanja o Lorenzovom povratku, nad njen život se nadvi crni oblak tuge, jer je noćima sanjala svog voljenog mladića, zamišljala ga i dozivala:

⁴⁴ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 205.

⁴⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=8pKEyuOsF4w>, *Il Decameron*, Pier Paolo Pasolini, 1971.

I dogodi se jedne noći, pošto ona dugo plakaše što se Lorenzo ne vraća i naposljetku u suzama usnu, da joj se Lorenzo blijed i raskuštran, rastrgane i istrunule odjeće u snu javi i njoj se učini da reče: »O Lisabetta, ti me samo dozivaš i žalostiš se što me dugo nema, i svojim me suzama teško optužuješ; i zato znaj da se k tebi više ne mogu vratiti, jer su me tvoja braća pogubila onoga dana kad si me zadnji put vidjela.« I opisavši joj mjesto gdje su ga zakopali reče joj da ga više ne zove i ne čeka, pa iščeznu.⁴⁶

Tolika je bila Lisabettina tuga da je prizvala Lorenza u san koji joj kako smo vidjeli govori kako i gdje se zbio nesretni događaj. Sljedećeg jutra je gorko plakala, tuga ju je razdirala. Nije mogla ništa reći braći, nego se uputi na mjesto koje je sanjala. Tamo iskopa mrtvo tijelo svog ljubavnika koje nije mogla odnijeti u neki dostojniji grob, nego mu odsiječe glavu i ponese je kući. Tamo je dugo nad njom plakala i tugovala, zatvorena u svojoj sobi. Odlučila je potom staviti u jedan lonac za cvijeće, te je zasuti zemljom u kojoj je kasnije posijala najljepši bosiljak. Svakodnevno bi sjedila i promatrala svoj bosiljak, te je nad njim gorko i dugo plakala. Ponekad bi svojim suzama zalijevala bosiljak koji je izrastao i predivno mirisao. Susjedi su ubrzo primijetili da se ona ne odvaja od svoje biljke, te su pitali njenu braću što se s njom događa. Kako ni braća nisu ništa znala, oduzmu joj bosiljak i u njemu nađu Lorenzovu glavu koja se još ne bješe cijela raspala. Uplaše se da ona ne sazna što se dogodilo i da cijela istina ne izađe na vidjelo, odsele se u Napulj. Lisabetta nije prestajala plakati i tražiti nazad svoj bosiljak. Ubrzo je plačući umrla.

Tako je skončao nesretni Lorenzo, a od tuge za njim i njegova voljena Lisabetta koja je oplakala svu tragediju sredine četvrtog dana.

5.6. Plemenitost i uzvišenost

5.6.1. Priča o Griseldi

Posljednji, deseti dan *Dekameron*a, određen Panfilovim vladanjem, nadahnut je velikodušnim, širokogrudnim djelima, koja će, kako je i sam vladar toga dana rekao, nadživjeti čovjekovo postojanje zaradivši svojim životnim djelima veliku slavu.

⁴⁶ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 237

Pripovijetka počinje reklo bi se ustaljenim, odmjerenim i prilično suzdržanim tonom. Protagonist ove priče, Gualtieri, markiz di Sanluzzo, posvećivao je mnogo vremena lovu i raznim drugim sportovima ne razmišljajući o ženidbi i osnivanju obitelji. Njegovi prijatelji i podanici su se bojali kako markiz ne bi ostao bez nasljednika, a oni kako ne bi izgubili vladara, nagovoriše ga da se oženi. Naposljetku, više kako bi ušutkao svoje kritičare, nego što bi zadovoljio bilo kakvu svoju želju za ženidbom, jer je do tada imao na umu *koliko je teško pronaći nekoga tko bi svojim držanjem i običajima odgovarao*⁴⁷, odluči se oženiti lijepom, ali siromašnom djevojku iz susjednog sela.

Gualtieri obavijesti Griseldu - tako se zvala mlada izabranica - o njegovim namjerama za ženidbu, te je upita hoće li prihvatiti njega kao svog supruga, kako bi ga voljela, poštivala i slušala, u dobru i zlu, te kako ga nikada ne bi kritizirala niti propitivala njegov autoritet. Ona se spremno složila, te su potom proslavili svoje vjenčanje.

Griselda se pokazala veoma vrijednim članom njegovog plemenitog domaćinstva, međutim markiz nesiguran u dubinu njezina karaktera, odluči ispitati njenu odanost i njeno strpljenje. Ubrzo nakon rođenja njihovog prvog djeteta - bila je to prelijepa djevojčica - obavijestio ju je kako su njegovi podanici bili nezadovoljni djetetom, te su je željeli maknuti s njegovog dvora. Bez imalo oklijevanja Griselda je poslušala muževljev zahtjev, te je predala dijete. Ipak, umjesto da ubije djevojčicu, Gualtieri ju je poslao daleko od kuće, te ju je smjestio na tajno mjesto.

Nakon nekog vremena, Griselda je rodila sina. Njen muž, uporan u namjeri propitivanja njenog karaktera, ponovio je postupak koji je primijenio i na njihovom prvom djetetu. Inzistirao je na tome da maknu i dječaka. Ponovno se pokorila njegovim zahtjevima bez prigovora, a on je kao i prije, odveo dijete na tajno mjesto gdje su ga dobro zbrinuli.

Još uvijek nezadovoljan, Gualtieri je osmislio završni test. On je javno osudio Griseldu, tvrdeći da mu je papa dao dozvolu da se razvede od nje i da uzme zaslužniju ženu. Griselda se opet pokorila svim markizovim zahtjevima, te je bila poslana nazad svome ocu. Sva ta poniženja nosila je bez ijednog prigovora.

⁴⁷ Ibid, str. 288.

Kako se približavao dan kada je Gualtieri, kao što se i pretpostavljalo, trebao uzeti novu mladenku za ženu, zamolio je Griseldu da se vrati u njegovu palaču, jer nitko nije znao bolje pripremiti sve za goste kao što je to ona znala. Griselda se sada vratila u svoju nekadašnju rezidenciju, kao čistačica i sluškinja, kako bi obavila pripreme za vjenčanje njenog bivšeg muža.

Gualtieri je doveo Griseldinu i njegovu kćer, koja je sada imala 12 godina, te joj je obukao bijelu odjeću za vjenčanje, a zatim ju je doveo kod Griselde koja nije mogla pretpostaviti da je to njeno vlastito dijete.

*“Što misliš o našoj nevjesti?” upitao ju je. “Gospodaru moj”, odgovori Griselda, “mislim sve najbolje; pa ako je tako umna kao što je lijepa, a vjerujem da jest, ne sumnjam u to da ćete s njom živjeti kao najsretniji čovjek na svijetu; samo vas od srca molim i zaklinjem da je ne mučite onako kako ste mučili onu koja nekada bijaše vašom ženom, jer ne vjerujem da bi to mogla podnijeti, jedno zato što je mlađa, a drugo zato što je nježno odgojena, dok je ona prva od djetinjstva živjela u trajnim nevoljama”.*⁴⁸

Naposljetku, prepoznavši Griseldinu iskrenost, vjeru i strpljenje, Gualtieri joj otkri sve o svojim postupcima kako bi testirao njenu lojalnost. Sa suzama radosnicama, primila je svoju djecu i još jednom preuzela svoju poziciju Gualtierijeve strpljive i poslušne žene.

5.6.2. Boccacciov odnos prema braku

Prema klasifikaciji S. Milinković, dva osnovna pojma na kojima se grade priče i prikaz njihovog savršenog društva su: *guiderdone*, odnosno dar, zaslužena i bezinteresna nagrada za nečije vrline i prave vrijednosti; i *matrimonio*, odnosno brak.⁴⁹ Upravo na temelju ovih istaknutih pojmova možemo razumjeti veličinu priče o Griseldi i njenu važnost za cijeli *Dekameron*. S obzirom da je već u uvodu u deseti dan ustanovljeno da će se pripovijedati uglavnom priče čiji su protagonisti muškarci,

⁴⁸ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 294

⁴⁹ Milinković, Snežana, op. cit., str. 183.

tako ni Dioneo ne želi mnogo odstupati od zadatka. Naime, u uvodu u posljednju priču posljednjeg dana, Dioneo nam donosi priču o jednom markizu, ali ne o njegovoj “velikodušnosti”, nego o “mahnitij okrutnosti”⁵⁰.

I kao što mu je namjera i bila, Dioneo ne odstupi od zadatog karaktera pripovijetki desetog dana. Po predstavljanju protagoniste, markiza Gualtieria, postaje evidentan njegov glavni problem, tj. da je on nasljednik bogatstva koji ni po koju cijenu ne želi ugroziti svoj plemićki život sačinjen od “muških” aktivnosti poput lova na ptice i divljač i nikako se ne želi obvezati bračnom ulogom. Zbog takvog njegovog čvrstog stava Boccaccio nalaže da “ga valja držati veoma mudrim”.⁵¹

Na nagovor svojih podanika, Gualtieri odluči sam izabrati ženu samo kako bi njima udovoljio. Tu dolazimo do jednog od onih prethodno spomenutih temelja, braka. U ovoj noveli se jasno očituje da brak određuje društvo. Markizovim podanicima je bilo u interesu da se on oženi kako ne bi ostao bez nasljednika svoga bogatstva, ali i kako oni ne bi ostali bez posla.

Protagonist ove novele imao je priliku da iskoči iz normi tadašnjeg aristokratsko-feudalnog društva i da svojim osobnim postupcima preispita njegove vrijednosti.

Vratit ćemo se na drugi, od dva spomenuta temelja ovih novela, *guiderdone*, odnosno nagrade kojom Gualtieri u ovom slučaju daje potpuno novo svjetlo. Ovdje taj termin postaje stvar pojedinca, a ne društva, koji svojim djelima zavrjeđuje biti prepoznat i nagrađen. Prema tome, markiz je želio testirati ljubav i poštovanje svoje izabranice kako bi dokazao da je upravo ta ljubav prava i postojana.

S obzirom da se brak, kojeg Boccaccio propagira, zasniva na ljubavi i plemenitosti, Gualtieri se svjesno suočava s izazovom, jer za ženu bira plebejku, odnosno “ženu iz naroda”. Grizelda je od samog početka lik žene koji odgovara Gualtierovim zahtjevima i u potpunosti pristaje na sve njegove uvjete. „*Došao sam da se oženim Griseldom, ali prije hoću da od nje nešto pred tobom čujem*”; i upita je hoće li se vazda, ako je uzme za ženu, truditi da mu ugodi, i da se nikad ne naljuti što god on učinio ili rekao, i hoće li biti pokorna, i mnoge druge slične stvari, a ona na sve to odgovori da hoće.”⁵² Time je Grizelda izgubila karakter kakav bi jedan lik u priči

⁵⁰ Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 287.

⁵¹ Ibid, str. 287.

⁵² Boccaccio, Giovanni, op. cit., str. 289.

imao, pogotovo s obzirom na sve dotadašnje hrabre, snažne i poduzetne ženske likove *Dekameron*. Zato je postala simbol idealne i savršene supruge koju odlikuje poniznost i bezuslovna ljubav.

Zahvaljujući osnovnom načelu tog ugovora, "služenju", na koje se Griselda obavezala, sav svoj potencijal i svu svoju snagu pokazuje i kanonska "oplemenjujuća moć ljubavi" koja se, u skladu s Gvaltijerijevom postavkom, posmatra isključivo u društvenim i klasnim okvirima. A ako znamo da se i sama "dvorska plemenitost", bez obzira na to da li je reč o plebejcu ili plemiću, zavređuje bespogovornim služenjem svima, ne samo gospi/čovjeku svoga srca, i pravom i iskrenom "poniznošću", onda Grizelda, kojom su, kako se insistira, svi zadovoljni bili i koja je sve upravo time plenila, predstavlja i najsavršenije otelotvorenje onih odnosa i vrednosti do kojih je od samog početka Gvaltijeriju najviše stalo.⁵³

Ipak, kao što smo vidjeli u samoj priči, Gualtieri želi svoju voljenu iskušati, tj. uvjeriti se u postojanost njene ljubavi. Stoga je najprije uvjeri kako je dao pogubiti njihovu kćerku, zatim sina, i naposljetku onaj postupak koji ocjenjujemo kao najteži, šalje ju nazad njenom ocu jer se odlučuje oženiti drugom ženom. Ni u jednom trenutku, iako je naznačeno da joj je jako teško zbog markizovih postupaka, Griselda pristaje na sve samo kako bi markiz bio sretan, čak i kad su u pitanju najsurevije odluke i postupci. Ona strpljivo podnosi najgora poniženja i konstantno markiza oslovljava s "moj gospodaru". „*Od samog početka idealna žena koja svoje postojanje i svoje biće podređuje muškarcu, Grizelda je morala da pretrpi i nadljudske muke samo da bi Gvaltijeri potvrdio svoje postulate, odagnao vlastite strahove, da bi pokušao da prevaziđe prethodne ljubavne modele na kojima je izgrađen i konačno došao do suštine "objekta" svoje ljubavi...*“⁵⁴

Kao što nam je poznato, novela ima sretan kraj, jer je Gualtieri potvrdio vrijednosti ljubavi i ljubav žene koju je izabrao za svoju životnu suputnicu. Naime, djecu nije

⁵³ Milinković, Snežana, op. cit., str. 195.

⁵⁴ Ibid, str. 199.

dao pogubiti, nego ih je u tajnosti odgajala jedna njegova rođakinja u Bologni, što Griselda i saznaje na kraju novele.

Na primjeru ove novele, koja je ujedno i kruna svih ljubavi *Dekameron*a, najbolje uviđamo da se Boccacciov brak zaista zasniva na plemenitosti i ljubavi.

ZAKLJUČAK

Pripovijedačka družina, koju Giovanni Boccaccio još naziva *lieta brigada*, ispričala je stotinu novela u deset dana koliko borave izvan Firence koju je u to doba pogodila strašna kuga. Svrha njihovog okupljanja je u neku ruku dvojaka, jer s jedne strane oni bježe kako bi se spasili zaraze i kako bi provodili ugodno vrijeme zajedno, a s druge strane Boccacciova namjera je da kroz ove likove ponudi čitateljima zabavu, ali i po koji koristan savjet.

Vidjeli smo da se ljubav u *Dekameronu* pojavljuje u više različitih oblika, odnosa i situacija. Ovozemaljska ljubav je sveprisutna. Njoj ne odolijevaju mladi, ni stari, klerici, ni laici, udovice, ljubavnici, ljubav je namijenjena svima.

U primjerima koje smo analizirali vidjeli smo kakva je to ljubav iz zabave koja je uglavnom samo prolazna strast, a nerijetko ima i tragičan ishod. Zatim, što se dogodi kada se susretu ljubav i prijateljstvo, dva pojma koja su se u viteškoj književnosti Srednjeg vijeka gotovo poistovjećivali. Međutim, što se dogodi kada se dvojica prijatelja zaljube u istu djevojku. Ljubavi nisu prikazane samo kroz uzvišenost i plemenitost i sa sretnim završetkom. Naime, *Dekameron* donosi i tragične ishode i ljubavne priče s nesretnim završetkom. Neke priče su posvećene prevarama, pa smo tako imali priliku vidjeti situacije nekih od prevarenih muževa, ali i novelu u kojoj se sukobljavaju razum i znanje gdje mladi student Ranieri najprije biva prevaren od strane njegove ljubljene gospe, koju on, nakon što to spozna, mudro zauzvrat nasamari.

Ipak, nije teško zaključiti da je ljubav pokretačka sila Boccacciovog svijeta i da samo ona pobjeđuje sva zla i sve nesreće. Svojim perom kao najjačim oružjem, Boccaccio je slikao novo društvo koje se izdiže iznad svih propasti, umiranja i mržnje, tj. društvo koje samo voli i koje ljubav pokreće kao jedina i isključiva sila.

LITERATURA

- Boccaccio, Giovanni, (2004), *Dekameron*, Globus media, Zagreb.
- Edwards, Robert, Spector, Stephen, (1991), *The Olde Daunce: Love, Friendship, Sex, and Marriage in the Medieval World* (poglavlje 6 Chastity and Love in the Decameron), State University of New York.
- Ferme, Vincenzo, (2015), *Women, Enjoyment, and the Defense of Virtue in Boccaccio's Decameron*, Palgrave Macmillan.
- Houston, Jason M, (2010), *Building a Monument to Dante: Boccaccio as Dantista*, University of Toronto Press Incorporated.
- Migiel, Marilyn, (2015), *The ethical dimension of the Decameron*, University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division.
- Milinković, Snežana, (2011), *Dekameron Knjiga o ljubavi*, Arhipelag, Beograd.
- Mejdanija, Mirza, (2013), *Pojam ljubavi u Boccacciovom Decameronu*, PREGLED, časopis za društvena pitanja, Univerzitet u Sarajevu.
- Potter, Joy Hambuechen, (2014), *Five Frames for the Decameron: Communication and Social Systems in the CORNICE*, Princeton University Press, New Jersey.

Internet izvori:

<http://catholicencyclopedia.newadvent.com/cathen/07310a.htm>

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=8291> (Boccaccio, Giovanni)

<https://www.britannica.com/art/dolce-stil-nuovo>

<https://www.nenadvelickovic.ba/2016/06/15/dekameron/> (Veličković, Nenad)